

Wandelroute op het Deventer Station door Onno van Hooren

Inleiding

Welkom bij de Wandelroute van het Deventer Station.

Deventer heeft vroeger verschillende spoorwegmaatschappijen gekend. De eerste maatschappijen waren de Maatschappij tot Exploitatie van Staatsspoorwegen (MESS) en de Hollandsche IJzeren Spoorweg Maatschappij (HIJSM of HSM). Beide maatschappijen hadden toen een eigen station en de sporen liepen parallel aan elkaar. In de loop der tijd konden de twee maatschappijen het toenemende treinverkeer niet meer aan en is er sinds 1920 een gezamenlijk station waar deze verschillende maatschappijen gebruik van maakten. Rond deze tijd zijn de MESS en de HSM allebei overgegaan in de Nederlandse Spoorwegen (NS).

Foto: Onno van Hooren

1. We beginnen aan de voorkant van het station.

Dit gebouw is het huidige station wat in 1920 in gebruik is genomen. Links van het station, waar nu de schuine helling is tussen het spoor en het busstation, lag vroeger het station van de MESS.

Bij de schuine helling is nu ook het nieuwe glazen toegangsgebouw voor het derde perron te zien. De nieuwe aanbouw is in juni 2014 geopend. Er is bij de bouw rekening gehouden met het monumentale karakter van het station.

Bron: W.J. Jansen

2. We lopen het station in, door de poortjes en stoppen op deze open plek, de stationshal.

Waar nu de Albert Heijn To Go zit, zaten vroeger de loketten waar de passagiers hun treinkaarten voor de 1^e, 2^e en 3^e klasse kochten. Tegenover de Albert Heijn To Go hebben vroeger een Kiosk en een koffieshop gestaan. Tegenover de route naar de AKO en spoor 1 staat een plaquette voor herdenking aan de NS medewerkers die in de tweede wereldoorlog zijn omgekomen. Op 3 juni 1948 werd deze plaquette voor de drie gevallen spoorwegmannen onthuld. Het ontwerp is van H.J.G. Schelling. Op veel stations hangt op deze wijze een eerbewijs.

3. We lopen door de reizigerstunnel naar het eilandperron van spoor 3 en 4 en gaan de trap op of de lift in.

In de jaren 80 van de vorige eeuw is pas de uitgang naar de Diepenveenseweg gebouwd, omdat er behoefte was om de stations toegankelijker te maken voor reizigers. Voor die tijd konden de mensen alleen maar bij het eilandperron komen via de voorkant van het station.

4. Eenmaal boven aangekomen lopen we op perron 4, rechts langs de Kiosk, totdat er aan de rechterhand, aan de andere kant van het spoor, een wat oud vervallen perron verschijnt.

Dit perron was vroeger een postperron van de PTT (hun post service is overgegaan in PostNL). In de jaren 80 werd de post in Deventer gescheiden van het passagiersvervoer en werd er een apart perron met een spoor voor gemaakt. Dit perron was o.a. belangrijk voor de verschillende drukkerijen in de stad die boeken, kranten en tijdschriften drukten. In de jaren 90 ging de PTT over van het treinvervoer naar vrachtwagens, waardoor het laadperron niet meer gebruikt werd en in verval raakte.

Het postperron in 1982.
bron: Roef Ankersmit

5. Aan de andere kant , tussen spoor 3 en 4 in, is een bloemenperk met een wachtkamer. Hier liepen vroeger de kopsporen van de Overijsselse Lokaalspoorwegmaatschappij Deventer-Ommen (OLDO).

Vanaf 1910 had Deventer 3 spoorlijnen, de 3de was de OLDO. Er reden vanaf dat jaar 5 keer per dag treinen tussen Deventer en Ommen. Maar deze spoorlijn lag er niet zonder problemen. Het was er dunbevolkt en niet welvarend en plannen voor uitbreidingen naar het noorden mislukten. Ook kwam er concurrentie met het spoor zoals opkomende busdiensten en voor kleinere afstanden de fiets. Op 14 mei 1935 reed de laatste trein van Ommen naar Deventer en werd het spoor afgebroken. Hier en daar zijn er nog kleine herinneringen te zien (oude stations en paden) van het spoor.

Bloemenperk

6. We lopen naar spoor 3 en gaan richting de trappen. Op de plek waar aan de linkerkant de perrongebouwen beginnen, staat aan de rechterkant een groot gebouw. Dit is het reservoirgebouw.

Het reservoirgebouw is op te splitsen in 2 gedeelten: het hoge deel is de watertoren en het lage deel is het ketelhuis. Het water van de watertoren werd naar de verschillende waterkranen op de emplacementen vervoerd zodat de stoomlocomotieven genoeg water hadden. Het ketelhuis diende voor de verwarming van het station. Dit gebouw is in dienst geweest vanaf 1917 tot en met 1953. In 1965 vestigde zich er de Centrale Verkeersleiding (CVL), die vanaf toen het totale beheer van de treindienst, de seinen en de wissels verzorgde.

Reservoirgebouw

7. Aan de linkerkant zien we 2 perrongebouwen, 1 kleine en 1 grote. Verderop, achter de trappen staat nog een 3e gebouw. We lopen nu het 2e perrongebouw in. Dit was vroeger de wachtkamer voor de 3e klasse.

Dit is één van de wachtkamers die nu nog te bezichtigen is. Het was ooit een wachtkamer voor de 3e klasse. (De 3e klasse bestaat nu niet meer, tegenwoordig is er alleen nog de 1e en 2e klas). Verderop in dit grote perrongebouw zaten vroeger de wat kleinere ruimten voor de keukens, in het midden de wachtkamer van de 1^e en 2^e klasse, aangegeven door een groen tegeltableau boven de ingang. Deze middelste wachtkamer heeft vroeger de functie van restauratieruimte gehad. In deze ruimte bevinden zich in de bovenste balken nog bijzondere tekeningen van Jan Feith over de geschiedenis van het vervoer.

De figuurtjes beelden een eigen verhaal uit, hebben een humoristische inslag en passen als eenheid bij elkaar. Aan het einde van het perrongebouw zit nu de Kiosk met eten en drinken, vroeger was dit een boeken- en tijdschriftenkiosk. In december 2023 wordt hier een Stationshuiskamer geopend.

Een van de tegeltableaus op het station
Bron: Ruud van de Akker

8. **Wandel rond op het hele perron. Bekijk alle groene tegeltableaus op de perrongebouwen aan beide zijde spoor 3 en 4.**

9. **We gaan terug naar de naar de trappen en verlaten het stationsgebouw via de hoofdingang. Aan de linkerkant staan de oude loodsen die ooit gebruikt werden bij het station.**

We zien hier een tegeltableau Rywiëlbewaarplaats.

Het station heeft in totaal 12 tegeltableaus die de functie weergeven van de ruimte die zich achter het tableau bevindt.

De tegels zijn gemaakt door de aardwerf fabriek De Porceleyne Fles te Delft (nu bekend als de Royal Delft)

Dit blijkt onder andere uit het tableau naast Plaza Deventer "Snelgoederen" met het fabriekslogo (een flesje met de tekst Delft) rechtsonder. Dit soort tegels waren destijds een middel om kleur en decoratie aan te brengen op gebouwen. Deze tegeltableaus in Deventer zijn bijzonder want het ging om een eenmalige productie voor dit station. Het was specialistisch werk en destijds zeker niet goedkoop.

Tegeltableau

10. **Einde route.**

Dit is het einde van de route. Bij dit punt kunnen jullie kiezen om rechtsaf te gaan, richting het centrum, of rust even uit bij **IJz en So** met een heerlijk kopje koffie of een ijsje of ga langs bij **Plaza Het Stationsplein** voor een snack. Bij mooi weer kunt u hier ook heerlijk op het terras zitten! Of kies voor afhalen van sushi bij **SushiPoint**.

We hopen dat jullie hebben genoten. Als jullie meer informatie willen hebben over deze route dan is het mogelijk om het boek "**Station Deventer 1920-2020**" te kopen. Dit boek is te koop bij de boekhandels in de stad en bij het SIED (Stichting Industrieel Erfgoed Deventer), voor meer informatie, zie www.stationdeventer.nl.